

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ars versificatoria Joannis Despauterij Niniuitæ Bergarum
apud Dium Guinnocum Ludimagistri**

**Spauter, Johannes de
Argentorat., Anno M.D.XII.**

VD16 D 630

Isagoge Ascensiana in artem versificatoriam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70847)

Isagoge Ascensiana

¶ Iodoci Badij Ascensij in artem versificatoriam
Isagoge seu introductio facillima.

¶ Erfus seu carmē est certum syllabarū, temporum pedūq;
metrum. i. mēsurā. In vulgatis autē versibus syllabæ sunt
duæ aut tres, interdum quattuor breues. Tēpora tria aut
quattuor. Nam breuis syllaba habet vnū tempus, longa duo. Di-
phthōgus & cōis syllaba vnū & semis, sed in carmīe semp vnū aut
duo. Pedes autē qnq; aut sex. Qui sic colligūtur, aut duæ sunt syllabę
aut tres in pede, aut interdū quattuor breues, vt in p̄celeumatico:
Si duæ, aut ambæ sunt breues, & sic nō p̄ficit pedem in certis versibus,
quia nō essent nisi duo tēpora, sed in antiquis fit pyrrichius vt
deus, aut ambę lōge, & est spōdæus vt currunt, aut prior tantū lon-
ga & est Trochæus vt arma, aut posterior tantū longa & est iābus
vt amant. Si tres syllabæ, aut igitur tres longæ, & faciūt plus q̄ pē-
dem, quia sex tēpora, cū in pede trito nō sint nisi quattuor, aut tres
breues & dicit̄ tribrachus vt legere, aut duæ lōgæ & vnā breuis, &
sic faciūt plus q̄ pedē quia quinq; tēpora, aut vna tantū longa vel
ergo prima, & est dactylus vt currere, aut vltima & est anapest⁹ vt
repetunt, aut media, & sic est amphibrachus vt amate, sed eo raro
memur vulgata carmīa, eo q̄ ex breui & lōga dicimus iambum
De pedum vsu. (confici.)

¶ Ex his in hexametris, & asclēpiadēis. Vtimur p̄prie dūtaxat duō
bus dactylo & spondæo & licenter p̄celeumatico, In pentametris
elegiacis totidem & si aliter metiri voluerimus anapæsto, vt suis lo-
cis dicam. In pentametris sapphicis tribus, Trochæo spondæo &
dactylo. Vide paulo inferius pedum sedes.

¶ De syllabarum quantitate regulæ generales
ad dimētionem carminum conducentes.

Vantitas inest soli vocali, cognosciturq; per regulam de
ipsa vocali si sola sit aut vltima, aut per litteras cū ea, aut
post eam in eodem versu positas.

Prima re-
gula.

Secunda

Tertia.

Quarta.

¶ Vocales solæ & monosyllabæ p̄ducūtur, vt a e i o u. da. ma. de
p̄r. di. si. ni. sto. flo. pro. præterq; pro & vt pro vel. ne pro an. re au-
tem non ponitur in fine. ¶ Vocalis cum vocali. i. diphthongus
p̄ducitur, vt aut. heu. vgh. fœnum. vbiq; nisi sequatur vocalis, vt
præo. præustus. væhemens &c. ¶ Vocalis ante vocalem cor-
ripitur fere latinis, vt deus meus. præter e inter duo i quintæ, & fio
dum non sequitur er & genitiuū in ius qui cōmunis est præter alius
semper longum, & alterius semper correptū. In græcis fere produ-
citur, vt aer, dius, troes. ¶ Vocalis ante duas consonantes sal-

in artem versificatoriam:

tem dum altera ponitur in eadem syllaba, aut vnam duplicem in eadem dictione positam, est longa positione, vt currūt aiunt duplices sunt x z & i inter duas vocales posita ante compositionē, ita vt cū sequenti syllabā faciat, vt aio. dico ante compositionē, quia in bis iugus est simplex consonans, addo ita & c. q̄a in tenuia vocalis est. ¶ Si tamē syllaba sit naturaliter brevis, vt accētū noscitur, & sequitur muta & liquida sit cōmunis, vt cathedra patris. nō matris quia mater noscitur longa dicendo cōmater. ¶ A vocalis finalis in omni casu corripitur pręterq̄ in monosyllabis, & in abltō aut vocatiuo a noiatiuo in as longū finito, vt ænea palla a pallas antis, non a pallas palladis. ¶ E finalis pducitur in omni casu pręterq̄ in vtō secūde, & abltō tertie. ¶ I finalis in omni casu pducitur, pręterq̄ in datiuo & vocatiuo græcanico tertie. ¶ O finalis in omni casu producit, pręterq̄ in noiatiuis latinis & in gerūdijs, in quibus cōmunis est. ¶ V finalis in omni casu pducitur, vt hoc & ab hoc cornu. De cōsonantibus erunt in vltimis regulæ.

Quinta

De vocalibus ante cōsonātes regle generales.

Solum trahit l quodq̄ & dissyllaba manas.

a E dissyllaba d. simul l. tardant, sed & N, S.

Tq̄ vel v conso. cętera corripunt.

I tardant d vel l N & S. ceu consonitans v.

M vel r in dissyl. cętera corripunt.

O Bogomoso dissyllaba d modo tardant.

V rapiunt b. l. p. polysyllaba t, neq̄ solum v.

¶ A in primis corripit ante omnes consonātes simplices in primis pręterq̄ ante i & pręter dissyllaba ante m n s. ¶ E corripit ante omnes consonātes simplices in primis, pręterq̄ dissyllaba d & l. & pręterq̄ ante N S T & V consonantē. ¶ I quoq̄ corripit, pręterq̄ ante D L N S & V consonantē, & pręter dissyllaba in M & R. ¶ O corripit nisi ante B G M S. & dissyllaba ante d. ¶ V vero pducitur nisi ante B L P. & polysyllaba in t & ante u cum alia lra, vt pluuiā. nam si sola sit producit vt vua.

De medijs.

Tardant g vel v medijs, sed cętera curtant

a E. c. d. tardant. l. m. n. t. vel u mihi sola

I nisi sit super u vel q̄ poscit breuiari,

O medio tardant S, T, sed cętera curtant.

Isagoge Ascensiana!

V Curtant b vel fl p, seu consonitans u,
Dum subsunt medijs, cætera longa dabis.
Excipienda suæ ponentur in ordine normæ.
Nunc satis est primâ significasse viam.

¶ **A** in medijs pducitur ante g & v consonantē, ante cæteras corripitur. ¶ **E** pducit in medijs ante c d l m n t v, cōsonantem, ante cæteras corripit. ¶ **I** corripit in medijs ante omnes præterq; ante q & v. ¶ **O** pducit in medijs ante s & t, ante cæteras corripitur. ¶ **V** corripit ante b f l p & u consonantē, ante cæteras pducit. De hac autē re plenior cognitio dabit in præcedenti opere cum exceptionibus quas hic non ponimus, quia pposuimus solum dare cōmunes regulas quibus cognitio posset nouitius discipulus versificatoriae artis, scandere & dimetiri per pedes diuulgatiora carminū genera, ad quā rem prodest quoq; nosse ea quæ iam dicemus.

De ellipsi & Synalœphe.

Ellipsi, s. necat M. perimit synalœpha vocantem.

¶ **Q**uæ dixi tñ duas aut tres syllabas esse in pede vulgati carmis intelligo de syllabis manētib; & nō absumēdis dū pedes distinguūt. Nam quicunq; post M in fine dictiōis sequit in eodē vsu vocal in principio alteri dictiōis tunc m cū sua vocali absumit p ellipsim: vt magnanīmū æaciden & c. scādīt sic Magnani, dactyl⁹ meaci, dactylus & c. Non tñ sic pñticiabo carmē, sed q̄si p vno pede dicā cōtinue magnanīmū & c. Itē q̄ties post vocalē in fine dictiōis seq̄t in eodē vsu vocal in principio alterius dictiōis tūc pcedēs vocal q̄tū ad metrū absumit. vt in buc. Phillida amo añ alias, nā me discedere fleunt, scādīt sic. Phyllida dactyl⁹, mantali, dactylus, as nā. spōdēus & c. Causā absumptiōis volūt qdā q; oīs vocal pferit cū aliq̄li aptiōe oris, m vō cū occlusiōe, ne ergo subito claudere & apire cogēremur, vetitū est ne post m ponat vocal nisi q̄ absumeret m cū vocali. Et q̄a oīs vocal os apit, nīmī⁹ et hiat⁹ si plures vocales ponerent cōtinue. Interdū tñ poetę nō absumūt, sed licēter de q̄ suo lo

Pedum sedes in hexametro.

(co videbit.

¶ In hexametro, vt nomē indicat, sex sunt mensurę, eo q; sex sunt pedum sedes singuli autē pedes heroici carminis metrū faciunt, si cut lambici car. binj, vt alibi videbitur. Sunt autē tantū duo pedes pprii dactylus & spōdēus. Nam in vltia sede, quia syllaba cōis vltima semp erit, trocheus dicit spōdē⁹, & in tertia sede, si ppter cesurā repiat iābus dicit spōdē⁹, vt oia vicit amor, & nos cedam⁹ amyoi. Si tribrach⁹ cēlebit dactyl⁹. His autē pedib⁹ duo loci sūt pprii, q̄nt⁹

in versificatoriā artem

daetylo, nisi fiat spōdaic⁹ qui daetylū in q̄rto habet spondēū in q̄n-
to, & sext⁹ spōdeō nisi fiat daetylic⁹ hypmeter. i. in q̄ supra iustā mē-
surā sup̄est syllaba, q̄ sepe p̄ vocalē sequentē absumit ap̄ d̄ Maronē
Aliter aut̄ vocales in diuersis v̄sib⁹ nō agūt in se mutuo, causa est
mora q̄ fit in̄ duos v̄sus, Vñ & v̄sus dictus q̄ v̄sus sit lector a fi-
ne vni⁹ ad principiū alteri⁹. Reliq̄ q̄tuor loci sunt cōes, ita vt pos-
sint esse q̄tuor cōtinui daetyli, aut q̄tuor spōdei, aut tres daetyli &
vn⁹ spōdeus, aut tres spōdei & vn⁹ daetyl⁹ isq̄ in i. aut. ij. aut. iij. aut
iiij. loco posit⁹, aut cōtra aut duo daetyli & tōndē spōdei, q̄litercūq̄
positi, Sed frequēter & cōtinue est prim⁹ daetyl⁹ & q̄rtus spōdeus.
Canori etiā sūt duo aut tres cōtinui daetyli sed sic positi, vt secūdus
aut tertius pes nō terminet p̄tē ōfonis, durissim⁹ aut̄ esset v̄sus in q̄
secūdus sit spōdeus p̄tē ōfonis terminās, vt si sic dicas, Fallere q̄rit foe-
mina duplex nō bene cautos. Accipiet igit̄ puer q̄nq̄ vltias sylla-
bas & dicit q̄ earū tres faciūt daetylū, & reliq̄ duę spondēū. deinde
diuidet reliquā q̄tuor pedes iuxta reḡas positas, vt arma virūq̄
cano, troiē q̄ primus ab oris. Primo accipiet prim⁹ ab, daetylū, &
oris spondēū, deinde diuidet sic, Arma vi daetyl⁹ rūq̄ ca. daetyl⁹
no tro. spōde⁹, ię q̄ spōdeus. Si q̄ras quō scietq̄ arma nō sit spōde⁹
q̄a p̄ regulā de a casuali scit q̄ ma corripit, & ita eēt trocheus q̄ pes
nō est in heroico hexametro. Si r̄ sciet rūq̄ nō esse spondēū, q̄a di-
ctū est q̄ q̄ p̄ & corripit. Et si r̄ de reliqs dicit, Potest etiā p̄ dictas re-
gulas incipe a capite v̄sus. Et si vult cōponere carmen, faciet fere vt
p̄ria tertij pedis sit vltia dictiōis. Sed de decoro carminū alibi p̄lyxi

In pentametro elegiaco.

(us dicendū est.

¶ In p̄tametro elegiaco sunt q̄nq̄, & si volum⁹ ijdē pedes. Nam
p̄mi duo pedes sūt oīno ijdē cū hexametri duob⁹ pedib⁹, & de-
inde seruabit̄ vna syllaba longa p̄ se. post q̄ ponent̄ duo daetyli &
syllaba q̄ cū priore syllaba faciet spondēū. Aut post duos priores
pedes sequet̄ semp̄ spōdeus cū duob⁹ anapestis. sic. Om̄ia dat dñs,
nec tenet ipse minus, scandit̄ priori modo sic. Om̄ia, daetylus, dat
domi. daetyl⁹, nus est syllaba abūdans. Nec tenet daetyl⁹, ipse mi,
daetylus nus & nus est spōdeus. Posteriori sic. Oia daetyl⁹, dat do-
mi. daetylus, nus nec, spōdeus, tenet ip. anapestus, se min⁹. anapest⁹

In pentametro sapphico.

(q̄ vltima est cōis.

¶ In p̄tametro sapphico est trocheus, spōdeus, daetylus, trocheus
spōdeus, aut duo trochæi q̄a vltima est cōis, vt in hymno. Vt que,
trocheus, ant la, spondæus, xis reso, daetylus, nare, trochæus, fibris

In asclepiadēo.

(spondæus.

¶ In asclepiadēo sunt quattuor pedes cū syllaba in medio, sunt em̄

